

VOORAF

Dick de Jong

Herfst. Voor mij de mooiste tijd van het jaar. Niet omdat ik dan jarig ben, maar omdat het weer zich dan gaat roeren. Regen, wind, kou. Menigeen wil dit liever niet; er zelfs niet aan denken. Toch is de wisseling van de seizoenen een van de mooiste dingen. Die welkome verandering. De noodzaak om andere kleding op te zoeken. Ook om met een boek op een warm plekje in huis te kruipen. Wat dingen uit te zoeken, archiefwerk doen, dat de afgelopen warme zomer is blijven liggen. Of een al lang uitgesteld klusje ter hand nemen. Er is zoveel te doen...

Het woord herfst is afgeleid van het Oudnederlandse heruist, dat weer uit het Proto-Germaanse harbusta is ontstaan. Dat komt in de buurt van het Engelse woord harvest, dat oogst betekent. De exacte oorspronkelijke betekenis van harbusta is niet bekend, wel weten we dankzij cognaatvergelijkingen dat het verband houdt met plukken, snijden en snoeien.

Het woord herfst wordt wel beschouwd als een van de moeilijkste rijmwoorden in de Nederlandse taal. Doe maar eens een poging.

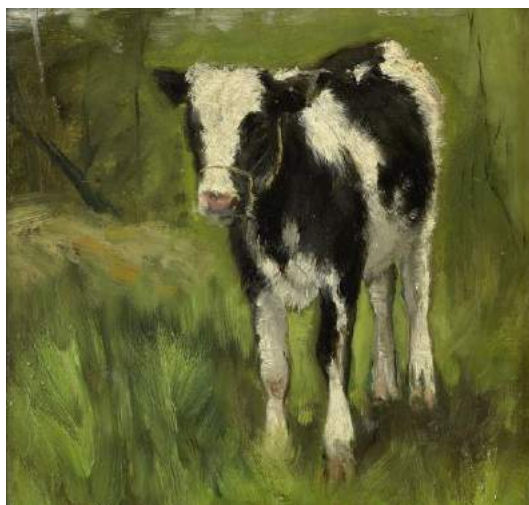

COLUMN

Liesbeth Leenman

HET ERF

Bij het mijmeren over het boerenerf-van-toen schiet me een uitdrukking te binnen: 'Het lijkt hier de Kalverstraat wel!' (die in Amsterdam). Om eerlijk te zijn kan ik maar twee overeenkomsten ontdekken: de bedrijvigheid en het woord kalveren. Verder gaat de vergelijking niet op, maar toch, de benaming klinkt zo lekker landelijk. Even een leuk uitstapje: wist u dat, volgens het xyz

Schilderij Kalf van Geo Poggenbeek.

van Amsterdam, de naam herinnert aan het vee, dat vroeger door de straat gevoerd werd, toen op de Dam nog markt gehouden werd? Later, toen de Dam voor marktplaats te klein geworden was, werd de kalvermarkt naar de straat verplaatst, die toen Kalverstraat ging heten. Zo ver is het (gelukkig) niet gekomen met de boerenerven van de Alblasserwaard, de Krimpenerwaard en de Vijfheerenlanden. De landelijkheid voert hier toch echt de boventoon, net als in vroeger tijden. Maar niettemin was het op een boerenerf een komen en gaan van mensen. Hier vond het echte boerenleven van toen plaats. Bolderende karren en paard-en-wagens, die het erf op reden, volgeladen met volle bussen melk. Handen die toesnelden om de melk-

bussen mee uit te laden; later al plassend met water uit te schrobben. Paarden die uitgespannen werden. Geklepper van klompen, op weg naar het kippenhok-vol-gekakel om eieren te rapen. Knorrende varkens in het varkenshok, verderop op het erf. In de hooiberg de voorraad

hooi die werd opgetast of juist aangesproken. Er werd geveegd, geschrobd, geschuierd. Gelachen, geroepen, gekeuveld. Kinderen speelden verstoppertje of hielpen een handje mee. Honden en katten soesden op een rustig plekje wat weg, of werden schreeuwend achternagezeten als ze wat stalen. Geluiden van het vee in de stallen.

Het erf, het centrum van de boerderij. Een drukte van belang. Als je er goed over nadenkt: toch eigenlijk weer niet heel veel verschillend van de Kalverstraat in onze hoofdstad. Ook al klinken de geluiden daar tegenwoordig wel anders.

DE JAARLIJKSE EXCURSIE

Op zaterdag 1 oktober 2022 stond voor het eerst in drie jaar weer een door Boerderij & Erf AKV georganiseerde excursie op het programma. Dit keer was de bestemming Soest op de Utrechtse Heuvelrug, waar de nodige uitleg gegeven werd over de boerenhoeven in dat dorp. Dat gebeurde dit keer zonder voorzitter Arie Bassa, die door corona aan huis gekluisterd was. Zijn taak werd voorbeeldig overgenomen door secretaris Paul Eikelenboom.

Om negen uur vertrok een wat kleiner gezelschap dan in voorgaande jaren vanaf de verzamelplaats nabij het hotel in Meerkerk. Kleiner, omdat er overal van alles te doen was, wat bij velen, die anders zeker van de partij zouden zijn geweest, ook in de belangstelling stond.

Over de A27 richting Utrecht rijdend word je altijd getraakteerd door een prachtig weidenschap onderbroken door het nog veel mooiere Zouwegebied. Eenmaal de brug over de Lek gepasseerd, merk je links en rechts dat je de Vijfheerenlanden hebt verlaten.

Theehuis De Leilinde.

De eerste stop was bij Theehuis De Leilinde. Ooit een boerderij, waarvan nu, op de contouren van wat er eertijds stond, een geriefelijke tuin, een eigentijds woonhuis en enkele als ontvangstruimte bestemde schuren te vinden zijn. De koffie of thee met wat lekkers ging er uiteraard goed in, waarna een formeel gedeelte, beter gezegd 'gedeelteje', volgde: een ledenvergadering. Daar ging het even over het afgeronde fotografeerproject, maar het belangrijkste wat hier werd besproken was een mogelijke bestemming voor een excursie volgend jaar. Zoals gebruikelijk werd van 'de rondvraag' geen gebruik gemaakt.

Aansluitend leidde Hans Kruiswijk ons door een stukje boerderijgeschiedenis van Soest. Ook daar bleek net als bij ons veel veranderd en verdwenen. Hans werd hierbij geassisteerd door Ton Hartkamp, die 's middags onze gids zou zijn. Hierbij kwam veel meer aan de orde dan boerderijen. Onder andere Soester knolletjes, de betekenis of functie van gagel, het waarom van een vijver voor de boerderij Het Gagelgat en het niet meer binnenlaten van Koningin Juliana, die op sluitingstijd alsnog wat wilde komen kopen in een plaatselijke bakkerij. Boerderij Het Gagelgat kreeg hier veel extra aandacht, omdat die in de middag bezocht zou gaan worden.

Na daar een kleine twee uur te hebben gezeten werd de royaal voorziene lunch geserveerd, die door velen staand werd genoten: een heerlijk glaasje soep, smakelijke en rijk belegde broodjes, wraps, zelf te smeren sneetjes 'snoepbrood', fruit en meer. Tegen enen toog het hele gezelschap weer de bus in, voor een rondrit door het agrarische gedeelte van Soest. Door weilanden, stukken bos, langs boerderijen en schaphokken. Onderweg vertelde de voormalige agrariër Ton Hartman over wat we passeerden.

Boerderij Het Gagelgat.

De nadruk van de rondrit lag vooral op het landschap. De kundigheid van de buschauffeur op de smalle weggetjes deed het reisgezelschap versteld staan. Vooral ook toen we de parkeerplaats van boerderij Het Gagelgat opreden; je kon geen hand tussen de bus en aan beide zijden staande hekpaaltjes houden. De naar de boerderij te bewandelen weg bestond uit het oversteken van een verschrikkelijk drukke weg, en verder lopend over 'een pakket' van gevallen eikels. Uiteindelijk kwamen we aan bij het bezoekerscentrum, waar iedereen vrij kon rondkijken in de boerderij en op het erf.

Twee poezen...

Een Roomse streek.

Authentiek vaatwerk.

Hoewel de groep niet zo groot was, achtte Ton Hartman dat er toch te veel mensen waren om een rondleiding te kunnen geven door de boerderij. Dus werd het een 'bezoek op eigen gelegenheid'. Met overigens veel herkenningpunten en -momenten van de die ochtend verkregen presentatie.

Bij het bezoek bleek dat er echt sprake was geweest van een herinrichting van de boerderij, waarbij onderdelen, die hadden bestaan uit oudere elementen waren vervangen door nieuw materiaal. Overigens heel fraai om te zien, maar sommige zaken riepen vragen op: door een nieuwe vloer onderbroken tegeltableaus in de muur, een tot gaskachel gemoderniseerde olie-stoker, een uiterst moderne schoorsteen op de plek van een oude schouw, extra balken in de stal van staal, die gemakkelijk weg te werken zouden zijn geweest. Dat had beter gekund. Op de website van Stichting De Paardenkamp, eigenaar van het geheel, staat dan ook terecht: 'een gerenoveerde boerderij', wat overigens enkele regels verder wordt vervangen door 'restauratie'. Hopelijk komt er nog eens geld voor een echte restauratie. Dat zou de (economische en intrinsieke) waarde van het complex ten goede komen. In elk geval gaf het bezoek de nodige leer-momenten.

De boerderij staat nu met de achterkant naar de toegangsweg.

Boerderij Het Gagelgat gaat drie eeuwen terug in de tijd en stamt uit 1712. Het originele eerste gebouw brandde volledig af en er kwam een nieuwe, grotere boerderij voor in de plaats. De boerderij is gebouwd met de voorgevel naar de oude uit de tijd van Napoleon stammende weg tussen Soest en Amersfoort. In 1817 werd de aan de achterkant lopende Birkstraat de hoofd-route, waardoor de boerderij nu met de achterkant naar de weg staat gekeerd.

Het idee om Het Gagelgat te renoveren en de rijke historie met bezoekers te delen, kwam van Stichting De Paardenkamp. Na een grondig cultuur- en bouwhistorisch onderzoek vond van 2009-2012 de grootschalige verbouwing plaats. Op Boerderij Het Gagelgat kunnen de bezoekers het boerenleven ervaren, zoals zich dat eind 19^e begin 20^e eeuw in Soest afspeelde. Door een combinatie met commercieel gerichte activiteiten is de stichting in staat De Gagelkamp in stand te houden. Die Gagelkamp bestaat uit drie boerderijen, naast Het Gagelgat zijn er nog de boerderij Vosseveld en De Birkhoeve. Drie boerderijen, die vooral als functie hebben te dienen als een opvang voor paarden, die 'met pensioen zijn'. Een paardenrusthuis, zeg maar. In totaal gaat het om circa 120 paarden. Op Vosseveld en Het Gagelgat is voor hen individuele huisvesting. De Birkhoeve kent een groepshuisvesting volgens het potstal principe. Hier bevindt zich eveneens het Paddock Paradise.

Utrechtse tentwagen.

Boeket uit eigen tuin.

Het knechtenhok.

Tijdens de excursie hebben we overigens maar weinig paarden mogen zien; de enige die er waren liepen in de weilanden rondom het Gagelgat. Dat er niets in de stal stond, had ook te maken met het mooie weer. De enkele keer dat een vooraf aangekondigd buitje viel was toen we in de bus zaten.

Wie heeft deze tekening gemaakt?

Na een uitgebreid verblijf werd opnieuw de bus opgezocht en ging de reis naar het oude centrum van Soest voor een korte stop met uitleg over wat er nog restte van weleer. Een korte vervolgrit bracht het gezelschap naar 'De Smikkel', een tot pannenkoekenhuis verbouwde boerderij, midden in Soest. Bij deze koffiestop bood een enthousiaste penningmeester het hele reisgezelschap een heerlijk stuk boerenappelgebak aan. Vervolgens werd de thuisreis aanvaard, die voor een aantal van de reizigers werd benut voor het inhalen van het gemiste middagdutje. Met

dank aan de chauffeur en aan de voorzitter, die weliswaar afwezig, al het voorbereidend werk uitvoerig had verricht. Een 'daagje uit' om op terug te kijken!

B&E ZOEKT JOU!

Het stichtingsbestuur van Boerderij & Erf AKV zoekt versterking. Het bestuur vergadert hooguit eenmaal per maand en bespreekt dan wat er op dat moment van belang is. Er passeren altijd vaste onderwerpen, maar soms ook wordt er een advies gevraagd waarover moet worden nagedacht. Gelet op de samenstelling van het bestuur, gaat de voorkeur uit naar een vrouwelijk bestuurslid. Bel voor meer informatie met voorzitter Arie Bassa: 06-18551895.

Een tekening van een boerderij in de middeleeuwen. Vermoedelijk heeft er een Brabantse boerderij als voorbeeld gediend (onder meer uit de waterput) en had de boerderij ook nog de functie van herberg (gezien de aanwezigheid van veel tonnen). Ook dat is een vorm van gemengd gebruik: het houden van vee en het aanbieden van drank.

DE HEG MOET TERUG OP HET PLATTELAND

Meer natuur in je eigen leefomgeving kan eenvoudig worden gerealiseerd. Plant wat bomen aan, plant een heg en zo is er meer mogelijk. Juist ook op het boerenland is de aanplant van heggen, zoals vroeger veel voorkwam een eenvoudige zaak. Dat een heg meer onderhoud vergt dan geen heg is duidelijk. Maar bedenk ook dat het zelf bijhouden van een heg ook een aanzienlijke besparing kan betekenen op het bezoek en de daarmee gepaard gaande betaling aan de sportschool. Bovendien beweeg je dan lekker in de buitenlucht en niet in een zweterig ruikend zaaltje, waar je veelal ook nog allerlei verhalen moet aanhoren over dingen die je helemaal niet wil weten. Het maakt de spieren los en verfraait de omgeving. Het is bovendien buitengewoon goed voor de gezondheid.

Vind je een heg te lastig, denk dan eens aan het zelf maken van een wilgenscherm. Zorg voor enkele stevig wilgenslieten, hak (of zaag) daar de toppen uit en zet ze stevig in de grond, op onderling gelijke afstand. Vervolgens ga je aan de slag met wat dunnere wilgentakken, die je als het ware om de staanders heen breidt. Zo bouw je gelijkmatig omhoog. Let er tijdens het werk wel op dat het een gelijk geheel wordt en dat scheefheid zoveel mogelijk wordt voorkomen. Aan de beide uiteinden moet je de takken wel vastmaken, anders gaan ze wijken en krijg je een minder mooi resultaat. Het voordeel van deze manier van zelf schermen maken, is dat je elke gewenste hoogte en lengte kunt realiseren. Een nadeel is dat door de tand des tijds deze schermen een korter leven beschoren is dan geïmpregneerde schermen.

KOEIEN IN DE KUNST

Een schilderij van een koe, Eugene Brands

DE VLOEDDEUR

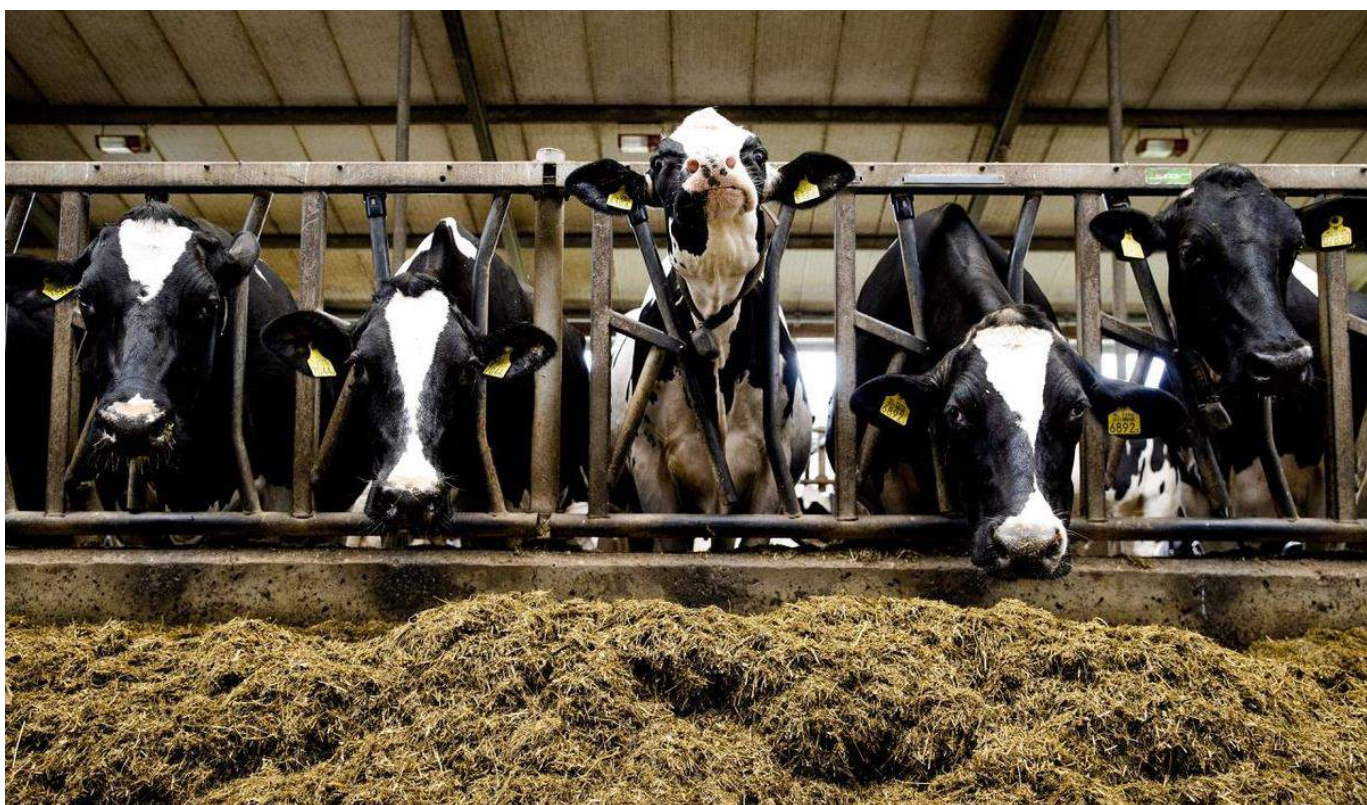

Al enkele keren is een oproep geplaatst voor informatie over staatsdeuren. Dat is iets anders dan een vloeddeur. Op de oproepen werd matig gereageerd. Te weinig voor een artikel in het maandblad Landleven. Landleven heeft wel informatie gereed staan voor een artikel over vloeddeuren. Op de fot hier links is duidelijk zo'n vloeddeur te zien: Het lijkt of de deur in 'het niets hangt'.

Uit nieuwsgierigheid over het voorkomen van vloeddeuren volgde nog een zoektocht op internet, Daar vonden we het volgende over het Hoge Huis in Otto-land, waar de vloeddeur wel erg hoog in de voorgevel zweeft. Er stonden twee mooie afbeeldingen bij, die we graag aan u doorgeven, met de volgende tekst:

Het Hoge Huis in de polder Laag-Blokland is ongetwijfeld het meest monumentale huis van Ot- toland. Er zou op deze plaats een kasteeltje gestaan hebben, daterend uit de 14^e of 15^e eeuw. Op een tekening uit de 18^e eeuw is een ruïne te zien met iets van een toren erachter en een boerenhuis ernaast. Het water naast en voor de boerderij wordt nog wel de gracht genoemd. Er hebben verschillende verbouwingen en grote veranderingen plaatsgevonden. Het huidige ge- bouw dateert hoofdzakelijk uit het midden van de 18^e eeuw.

Limerick... of limmer jij?

Er was eens een kaasboer uit Gouda,
die liep rond de tafel zijn vrouw na.
De vrouw zei heel vief:
'Alles is relatief;
als ik iets harder loop, zit ik jou na!'

ADVERTENTIES

herbestemming, restauratie, renovatie & nieuwbouw

Noordlaan 41 • 4027 A, Noordwijk • T 0174 36060 • F 0174 36060 • lakerveld@noordlaan.nl
R.v. Eerste Kamer 2007/11 • Tweede Kamer 2010/10 • Rijksoverheid 2012/12 • Rijksoverheid 2013/12

WWW.LAKERVELD-NOORDELOOS.NL

Herbestemming Maria Johanna Hoeve Noordeloos

• deskundig
• vertrouwd
• persoonlijke

Dé makelaardij van de Alblasserwaard

Dorpstraat 63a 2969 AD Oud-Alblas • 0184 69566 • info@koolvandentoren.nl

WWW.KOOLVANDENTOREN.NL

UITGAVEN VAN B&E AKV

Boer en Boerderij
€ 35,00

Hoeve, hofstee,
herbestemming € 14,95

Het behouden waard
€ 14,95

De Stee van Saan van
Pieter € 14,95

Detail van een 16^e eeuwse schilderij van Pieter Arntsen; passend in de tijd dat de slachtaand naderde.

COLOFON

UITGEVER:

BOERDERIJ & ERF

alblasserwaard - krimpenerwaard - vijfheerenlanden

secretariaat: Sluis 57

2964 AT Groot-Amers

06-53759618

secretariaat@boerderijnerf.nl

www.boerderijnerf.nl

REDACTIE & SAMENSTELLING:

LA CARRIOLA

tekst & advies

Dick de Jong | Buitendams 51

3371 BA Hardinxveld-Giessendam

06-22845889 | djtekst@planet.nl